

Archeologienota

Heindonk, Bovenzanden aanpassing

Deel 2: Programma van maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	3
2	Gemotiveerd advies.....	4
2.1	Volledigheid van het onderzoek.....	4
3	Programma van maatregelen	6

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Heindonk, Bovenzanden aanpassing
Ligging	Rupeldijk, deelgemeente Heindonk, gemeente Willebroek, provincie Antwerpen
Kadaster	Heindonk, Afdeling 3, Sectie B, Percelen: 198B, 199D, 200K, 202H, 204G, 207B (part), 208D (part), 235C (part), 237D (part), 238A, 239, 240A, 241C (part), 244B, 248A, 249, 250A, 250B, 251, 252, 253, 255A, 256A, 262B (part), 264A, 265, 266, 267, 271A, 273A, 275A, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 281/2, 282, 361L (part), 366A, 368A, 371F
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2021-0402
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2018D207 en 2021B361) Landschappelijk bodemonderzoek (2018I259)
Reeds in akte genomen AN	ID 16851

Actoren

Auteurs	Margot Vander Cruyssen en Piotr Pawelczak
Betrokken actoren	Margot Vander Cruyssen (archeoloog) Piotr Pawelczak (aardkundige) Nick Krekelbergh (aardkundige) Benjamin Vergauwen (assistent-aardkundige)
Betrokken derden	Elien Du Rang (projectcoördinator archeologie, de Vlaamse Waterweg NV) Michiel Derycke (projectingenieur investeringen, de Vlaamse Waterweg NV)

Plangebied

Oppervlakte plangebied	Ca. 522.295 m ²
Kartering gewestplan	Agrarisch gebied

2 Gemotiveerd advies

Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Naar aanleiding van de aanvraag voor een omgevingsvergunning in het kader van stedenbouwkundige handelingen voor een terrein te Bovenzanden, Heindonk, gecontroleerd overstromingsgebied volgens het geactualiseerde Sigmaplan, werd door BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. De initiatiefnemer plant afgravingen binnen het terrein die een directe impact kunnen betekenen op het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem werd een bureau- en landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd.

Het plangebied situeert zich in een oud donkengebied tussen het Zennegat en de Rupel in Bovenzanden. Vanaf de 13de eeuw vond een grote ontginningsperiode plaats waarbij verschillende broeken werden ingedijkt, zo ook ter hoogte van het plangebied. Op de oudst gekende historische kaarten is de bedijking weergegeven. Het kronkelend patroon van die dijken en het raster van sloten en grachten toont aan dat het gebied regelmatig te kampen had met overstromingen. In 1850 was Bovenzanden een bedijkt vloeisysteem en vanaf 1981 werd het in gebruik genomen als gecontroleerd overstromingsgebied waardoor het twee of drie keer per jaar overstroomt.

In de omgeving van het plangebied zijn archeologische vondsten gekend daterend in de steentijden, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd. Ten zuidoosten werd, eveneens in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan, grootschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd aan het Zennegat en te Battel. Deze onderzoeken toonden aan dat in de prehistorie een voorkeer ging naar de hoger gelegen plaatsen in de onmiddellijke nabijheid van paleogeulen voor menselijke bewoning en/of activiteiten. Naar aanleiding van deze onderzoeken werd aan het huidige projectgebied een hoge archeologische verwachting toegeschreven voor de steentijden. Bijgevolg werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd om de bodemopbouw te bekijken en een eventueel steentijdpotentieel te bepalen. Dit bodemonderzoek kon aantonen dat de bodem grotendeels is opgebouwd uit twee pakketten. Een bovenste kalkrijk pakket bestaat grotendeels uit zandlemige sedimenten en is het gevolg van getijdenwerking. Een vrij abrupte grens naar een kalkloos pakket bevindt zich tussen 80 en 120 cm en bevat een uit klei bestaande, begraven, humeuze A-horizont. Deze stabilisatiehorizont is vermoedelijk tot stand gekomen vanaf de eerste bedijking van het terrein rond de 13de-14de eeuw. Het is afgezet vóór getijdenwerking van de Rupel. Al de aangesneden pakketten hebben een holocene ouderdom. Bijgevolg werden geen paleogeulen, donken en/of oeverwallen opgemerkt.

De geplande werkzaamheden bestaan uit de aanleg van een nieuwe in-en uitwateringsluis in het noordoosten van het projectgebied waarvoor een afgraving tussen 1 en 3 m zal plaatsvinden en een afgraving van het terrein binnendijs tussen 0,35 en 2,81 m – met het overgrote deel onder 1 m, waarna waardevol getijdennatuur gecreëerd wordt. De afgraving van het binnendijs gebied en de aanleg van de kreekaanzetten kunnen de zwaarste impact hebben op het bodemarchief. Wanneer het GGG in gebruik is, zal het binnendijs gebied gestaag aanslibben en ophogen. Erosie vindt hoofdzakelijk plaats in het aangevoerde, zachte sediment, niet in de gecompacteerd, harde ondergrond van het oude maaiveld. Enkel in grachten en kreken kan lokaal een weinig uitschuring plaatsvinden, echter nooit dieper dan de aangelegde uitwateringsdrempel.

De waargenomen stabiele horizont bij het landschappelijk bodemonderzoek zal grotendeels vernietigd worden bij de uitgraving van de kreekaanzet. Echter, wordt deze horizont als weinig waardevol ingeschat vanwege zijn relatief jonge ouderdom en het steeds dynamische karakter van het terrein. De kans op het aantreffen van sporen binnen het plangebied is eerder gering aangezien het terrein vermoedelijk niet interessant was voor wooninplanting. De verschillende dijkbreuken, te zien op het historisch kaartmateriaal, veroorzaakten regelmatig overstromingen van het land waardoor het niet bewoonbaar was. Op een Hillshade-visualisatie kan het meanderende patroon van de Rupel doorheen het projectgebied herkend worden. Mogelijk deed het terrein enkel dienst als akker of weideland en kunnen enkel sporen verwacht worden van dergelijke landbouwactiviteiten vanaf de volle-late middeleeuwen. Het potentieel op kenniswinst is bijgevolg erg laag.

Gezien het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering, zijn volgens de beslissingsboom (C.G.P.5.2) geen verdere maatregelen nodig. Het archeologisch onderzoek binnen het kader van de betreffende stedenbouwkundige vergunning is dan ook volledig.

Bij de aanpassing van de geplande ingrepen, waarvoor deze archeologienota is opgemaakt, zal een tijdelijk fietspad aangelegd worden in het zuidoosten van het plangebied, aansluitend aan het bestaande jaagpad. Voor de aanleg van dit fietspad zal een beperkte uitgraving plaatsvinden in het bestaand dijklichaam uit de jaren '80 van vorige eeuw. Deze ingreep zal geen impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Hiervoor is geen verder onderzoek vereist.

3 Programma van maatregelen

Omwille van bovenstaande resultaten adviseert BAAC Vlaanderen bvba **geen archeologisch vervolgonderzoek**. Een programma van maatregelen wordt niet opgesteld.

Dit advies ontslaat de opdrachtgever, noch de aannemer van de geplande werken, niet van zijn verplichting om tijdens de bodemingrepen rekening te houden met de wettelijke archeologische meldingsplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).